

Interview with Olha Parkhuts, Bohorodchany

Published on Єврейська Галичина та Буковина (<http://www.jgaliciabukovina.net>)

Interview with Olha Parkhuts, Bohorodchany

Name: Parkhuts Olha Timkovna

Code: IF_Bog_09_01_Parhuts

Born: 1931

Gender: Female

Nationality: Ukrainian

School: Pedagogical Institute, Philological faculty

Profession: Teacher

Occupation: Teacher

Migration: lives in Bohorodchany from 1953

Length: 50

Date: Понеділок, Серпень 17, 2009

Transcription:

Note: the informant's answers in Ukrainian are presented in simplified transcription based on the Russian orthography.

IF_Bog_09_01_Parkhuts - Пархуц Ольга Тимковна, 1931 г.р., село Приозерне Рогатинского района, с 1953 г. живет в Богородчанах, училась в Ивано-Франковске на филфаке пединститута. Учитель украинского языка, создатель краеведческого музея в школе № 1 г. Богородчаны. Зап. 50 мин. Соб. Белова О., Каспина М.

00.00 [Беседуем в кабинете этнографии и фольклора школы № 1. ПОТ спрашивает, чем мы интересуемся. Нами интересна история Богородчан, история района, этнография и культура тех народов, которые тут жили.] Богородчаны - таке селишче невеличке.

00.01 Тут жили: більша половина поляків, євреї, а так як кажуть, одна третя була українців. Поляки захопили тут - о там є костел - як раз почали осідати, всі землі найкращі належали польським магнатам. Потім Потоцький, польський магнат був такий, Потоцький, він побудовав о цей костел, і роздавав землю тым, хто як кажуть, *перейшов на польський*, прийняв польську віру. Таких було багато у Горохолино, такі були і в Підгір'ї, такі, що перейшли на польську віру, їм роздавали землю. Українці займалися переважно

ремеслом,

00.02 шили кожухи, обробляли землю, потім гончарство, потім дэрэво обробляли. Українці на мали ніякого права. Всє право було для поляків. І цє дуже було принизливо. Була школа, с початку шестирична, то там пєрший клас тильки, у пєршому класі вчили дітей на української мови. А уж з другого класу українська мова була тільки одні раз на тиждень. Вси предмети викладалися на польській мові. Алє українцїї і своє шанували.

00.03 Були дуже такі приклади. Наприклад, Риздво. Українці риздвуют сємого [07.01], а вони двадцять п'ятого [поляки - 25.12]. То на їхнє Риздво польське нікто з українців не працював. А вони [поляки на українське Різдво] навпаки - рубали дрова, завозили гній, це неповага до українського народу, до українських традицій. Не поважали ні церкви, ні звичаїв. Тільки в 39-му році, коли пришла сюда радянська влада, тут створено було середню школу.

00.04 Потім війна, знов в час війни, як німці захопили, то, як кажуть, українці є всі. Тут багато було євреїв, і цих євреїв німці, як всюди, німці розстрілювали, увозили. А потім почалась ворожнеча між поляками і українцями. Було так, що оженився за польку, або поляк взяв українку. Вони старалися виїхати в Польщу. Алє от того українця там нікто не признавав. Принижували - бо ти українець! Хоть уже і діти були поляками. Вони навіть там не признавались, шо вони українці! [Дуже джети іногда не знали, что одні из родителей - українець.]

00.05 Алє українці є українцями - своїх звичаїв не цуралися. [Розповідає, что до сих пор здесь красочно празднуют Риздво, поют колядки, водят «Маланку» (*маланки*), отмечают Водохреще, исполняют гаївки. Много знает на память. Говорит, что родилась в 1931 г. Возглавляла организацию «Союз украинок».]

00.06 [Описує обряд Маланка с переодіванням. Дівушку наряджали парнем - *Василєм*, парня дівушкой *Маланкой*, ходили колядовать. І сейчас ходят. Около церкви гаївки виводили на Великдень.]

00.07 [Розповідає о праздніке Андреев день, 13 декабря - с дєвичьими гаданнями, викладають перед собакою булочки, смотрят, чьї утащить, та дівушка вийдет замуж. Говорит, что так гадали в районе, где она родилась - Рогатинский р-н, с. Приозерне - и об этих гаданиях она рассказала и здесь, начала эту традицию. Приезжали учителя с детьми из разных областей Украины - для обмена опытом.]

00.08 [Розповідає о районі, где родилась - *Рогатин*, дє *Роксолана*! В Богородчанах с 1953 г., приїхала сюда на роботу.]

00.09 [ПОТ спрашиває о нашей специальности.] [Чем занимались евреи в Богородчанах?] Торгівлю. Тільки торгівлю. *Малы* кодны магазинчик. От там, дє площа Шевченко, пам'ятник, ви шли коло нього [около Дома культуры]. То всє було єврєйське мистєчко. [То єсть євреї все вместе жили, кучно?] Так, так. Не, це було їхнє мисто, а трошки далєє було їхній цвинтар, кладбище. І недалеко вид кладбища було єврєйське посєленне. Жили євреї. Було - такі хатї *малы* свої. Знаєте, богатых євреїв, таких, знаєте, не було. Ну, були такі, знаєте, звичайно - багато дитєй.

00.10 А жінки ниде не робили. Жінки доглядали дитєй. Чоловики були торгашами. Потім їх частину розстріляли дєсь, а частину вивезли. Дє я кажу Приозерне, то там я памятаю - бо у нас поїзд ішов через село, с Тернополя, через Ходорів і ні Львів тудї - то там у нас привозили май же кожні нощі євреїв. І рано розстрілювали. А ми *малы* дивилися - так вид сєла бильш як за километр. Так там колгосп заорав, може там якийсь пам'ятний знак є. Там дуже багато [убитых євреїв].

00.11 А тут звидци на Закарпатте вивозили, через Яремче на Закарпатте. [Где было еврейское кладбище?] Було там, там побудований садик [еврейское кладбище находится на ул. Хомишина, на территории котельной]. А то не можно будувати. Побудовані деякі хатї,

знаете, за радянською владою ніхто не думав про те, що там, де поховані люди, там нічого не треба будувати. Це великий гріх, будемо так казати. Я знаю, як дома у нас, то як копали деякі фундаменти, викопували кістки. Але то - махнули рукою. Таки рідні люди. От я будував так казати. Вот в Галичі - то караїмське - караїми були там, цвинтра зберігся. І євреїв зберігся.

00.12 А у нас не. У нас поступили так досить по-варварськи. Ніхто не думав про пам'ять людей. [Що зараз на цьому місці?] Садик побудован. Садик «В'єсєлка» [об'ясняє, як пройти на єврейське кладбище].

00.13 [І навкруг кладбища раніше євреї жили?] То так, вони там жили. Ніхто там може не сказати, бо там всі прийїзжи. [Говорить, що в Богородчанах багато приїзжих - в 1970-е приїзжали строїтели з соцстран - євєнєри, поляки, євєнєци, євєнєхи.]

00.14 Тому і називають наше місце інтернаціональним. [Багато остались в Богородчанах, євєнєвшись на місєнєх євєнєшєках. Багато приїзжих з євєнєрих областєй України і Росії. Поєвєнєтому багато не знають давню історію Богородчан.] Там був пустєр [около євєнєрєйського кладбища]. А потім взяли і забудували. Ми знаходимося як раз в центрі колышнього містєчка.

00.15 [Євєнєтує, що сьогодні вообщє мало кт о інєвєнєресуєтєся історієй, люди бєвєнєше думают про євєнєнєєи. Вспоминає, що при Союзє в шєкєлє кождий класс ізучал кокую-то рєспублїку. В классє, коєвєнєрым руковєдїла ПОТ, ізучали Бєлоруссію.]

00.16. [Рассказывает, как ездила с учениками по городам Белоруссии. Пели белорусские песни, танцевали белорусские танцы. Приезжали гости из Белоруссии. ПОТ - учитель украинского языка. Изучали города-герои.]

00.17 Получали материалы по истории из любого города. Сама ПОТ побывла во многих городах СССР и даже была в бункере Гитлера в Калининграде-Кенигсберге.]

00.18 [В Литве была на кладбище, где похоронены замученные дети, у которых брали кровь для немецких раненых.]

00.19 [Говорит о необходимости сохранять традиции и память, потому что «над нами есть высша сила».] [Откуда происходит название Богородчаны?] Було таке. От там за Богородчанами є Старє Богородчаны. Було село. На гори Потоцький побудовав замок. Поляк. І ось одного разу -

00.20 поляки дуже жостоко поводилися з людьми, той пан поїхав кудись, а залишив жінку з двома дітьми. І він поїхав, і він не довіряв жінці. А тут татари казали нібиось що. Підїхав туди [к своєму замку] вночі і стукає. До доми. А жінка не відкривала, вона знала, що він має вернутися [потім]. Він стукає, стукає, а вона через вікно з дітьми тикає [потому что думала, что это татары]. Він йїи потім убиває, догоняє, він думав, що вона йому зрадила [думав, что она убегает, потому что изменяла ему]. А діти пішли в ліси. Він довго шукав цих дітей, він вже знав, що жінка не зрадила. І Матер'є Божє з'явилася тїм

00.21 двома діточкам і виваєла їх з тїєй хащі в ліси. Вивєла, і на євєнєсть того, що він знаєшов своїх дітей, він Богородиця - знаєте, Богородиця, Божья Мати - вирішив от тут у нас євєнєрєквє була, тут де могила [євєнєратський пам'ятник на центральній площадї], там була колысь євєнєрєквє старє. Старєнєчка, дерев'яна. Потім вона згорїла. А євєнєркву ту Івана Богослова перенєсли, побудували нову. Він там побудовав євєнєрєквє. І назвав в євєнєсть місце Богородици. В євєнєсть того, що Мати Божє врятувала його дітєй. І нєхай врятовує

00.22 вид всякої напастї всіх людей. От чому так - Богородици. І євєнєрєквє свєтєй Богородици, там є така фігура Божьєй Матєри. Так знаєте - всє пов'язанє з тим. [Євєнєрєквє греко-католицєська или українська?] У нас така ідєє... така дуже... У нас є греко-католицєкє, там, де православна московського підпорядкування - костєл, коло Будинку культури такий. То там був польський костєл. Ось тут будують євєнєркву православну кїєвського

підпорядкування. А у нас ще є *ла-фе-рис-ти*.

00.23 Ця така шось як секта, яки правоверни якісь вышли. Вони там за мистом, за ликарнею будують свою церкву. То колись один єпископ прогневився у Риме и його видключили вид церкви и вигнали. Выгнал його папа Римский, а він пошол у Нимеччину. И в одном лиси организовав монастырь. Ну а в монастырь людє, буває, тикають вид ризных [причин]. Дивчата идуть в монастырь, колы хлопец зрадив, чи ще шось таке. Хлопцы - теж шось таке. И він там организовав монастырь.

00.24 А сестра того, шо був - він був греко-католицкий священник - а стал лаферистом, його жинки сестра в Нимеччини там, биля того монастыря - ну и от таким чином и пришла до нас така йихня вира. [Они христиане?] Християне, але всё на староруським, на старословьянськой мови проповідь проводять. А то важко, так знаєте [старославянский язык понимать]. Так йих нем а - тут у нас и є во Львови тильки. Йим не можно, йим заборонено, але вони будують церкву. Як секты. А секты у нас є всяки!

00.25 Баптисты, субботники... [Лаферисты крестятся как - слева направо или справа налево?] Як греко-католики. [Показывает.] А православни от сюды не кладуть останний [пятое касание - показывает.]

00.26 [Рассказывает об уроженце Богородчан, Олексе Гирныке (1912-1978), который всю жизнь отстаивал приверженность украинскому языку и культуре, пострадал за это, сидел в тюрьме и при поляках, и при советах, был в лагере в Мордовии, уже будучи на пенсии распространял листовки с протестами, в знак протеста в 1978 г. Каневе на могиле Т. Шевченко сжег себя в знак любви к Украине.]

00.27 [Рассказывает биографию героя.]

00.28 Рассказывает биографию героя. В школьном музее есть стенд, посвященный герою.]

00.29 Рассказывает биографию героя.

00.30 Рассказывает биографию героя. В 2007 г. Ему присвоено звание Героя Украины посмертно.]

00.31 [Показывает экспонаты музея. Рассказывает, как организует праздники для детей. На Рождество вместо Деда Мороза - святой Николай, как когда-то было при Польше. Рассказывает о ряжении. К непослушным детям «чортик приходит».]

00.32 [Были ряженные до войны?] До вийны булы. Я памятаю, ще малютка ходыла из мамою в читальню, вертепи у нас булы, *миколая* [вероятно, имеет ввиду исполнения обрядовых песен - *миколаек*], *гаивки* булы. [Какие роли были в вертепе?] В вэртепи обовьязково козак, стрелец, солдат має буты, має буты єврэй, чортык, ангел, три цари.

00.33 [Рассказывает о современной традиции святочных процессий.] [Вертеп - это когда фигурки?] Не, живы люди! [Как в єврея рядились?] Борода обовьязково була. Така шапка, знаєте, завжди с кошиком - шось продаваты. [А какая шапка?] Така *крукла*, *низенька*. В таких як тэпэр показывають по телевизорах.

00.34 Така чорна низенька. [А как ее называли? Не поняла вопроса, отвечает, как называли ряженого єврея:] *Мошко*. Жинка обовьязково з ним була - *Сура*. Мошко и Сура. [Что они делали?] То вони продавали, ходылы, нибы торговалы! Для смиху, для радости, бо то не завжди плакаты! Трэ трошкт еще посмепятися. [В Болгородчанах євреи на каком языке разговаривали?] Миж собою на єврейськом, а так на українськом. Ткут у нас у кожному мистэчку булы євреи, у нас, наприклад, в Франківськой области.

00.35 А у нас навить там дома, на Рогатинщинє, було мисто, де... було село, де половина села булы євреи. [Какое село?] А то Княгиничи. Половина єврэйв було. Алэ євреи булы дуже сумирны. Булы дуже таки добродушны. Батько мий розповідав, шо вони могли дати в бор,

знаєте, тепер називається кредит! В бор Воны знали, хто ж видає. Коды торгивля шла, воны опускалы [давали скидку]. Заклыкалы: «Ходы до мене!» То батька мени росказував - воны кожен мав свого [клиента постоянного]. [Были постоянные клиенты?] Так. Вы закажете - воны вам привезуть.

00.36 Воны булы досить добродушны. У нас в сили була одна симья еврэив. Вин мав магазинчик. И йому вси люды запропонуваы тикты [уехать, когда началась война], утекты, когда почався погром, шоб його не убили. Так уж по добродушному. [Когда погром был?] В час Нимеччины. [И он убежал?] Пэвне... Сказали, його попэрэдили. И вин зник. Хата лишилася, колы пришли, хата бцла уже порожня - и всэ. [Имени еврея не помнит.] Потим в йих хати був медпункт.

00.37 [Еврейские дома чем-то отличались от украинских?] Хата ничим. Там трошки в занедбанном стани булы [в запущенном состоянии.] В еврейских симьях багато дитей. Таки невелики [дома], в занедбанном стани. Не так чисто як... А деяки, то малы каменны, чи **вымурованы**, гарни. Таки булы и таки булы. Я памятаю, шо тут [в центре Богородчан] був такий ряд, шо досить гарных крамныць и у кожного була сэля - знаєте, то мое, то твое [т.е. у каждого отдельный вход в лавку]. А хаты сзаду. [Еврейские дома остались?] Ничого! Ни **одного**!

00.38 [Сетует, что разрушают старые здания.] [А куда евреи молиться ходили?] Воны, пэвне, я вам не скажу... Воны, пэвно, в Франкивьську... Синогага во Франкивьську була велика, коло драмтеатру - там збереглася она. [Синагога находится около филармонии.] [А в Богородчанах синагоги не было?] Я не скажу вам... [А в вашем селе?] В Рогатине була невеличка. А для одной семьи [в их селе] то ни. Бо у нас навить и костёлу не було. У нас в сили не було ни одного **поляка**. Тильки вси украинци. А в Грохолине нимецьки колонисты було, то воны мали свий костэл. И поляки теж мали костэл. И було три церкви, бо то вельке-вельке було сило.

00.39 А синагога - пэвнэ йиздили во Франкивьськ. [А кладбище было?] Так. [Вы видели когда-нибудь еврейские похороны?] Ни, вы знаєте, я пришла [приехала в Богородчаны] в 53-м. [Тогда евреи были в Богородчанах?] Не, никто не лишився. Як втиклы вид нимцив, тсак воно... [И никто не вернулся?] Никто. Знаєте шо? В Солотвине був, жил

00.40 Зингер, чи... я не памятаю. Я вам так щиро кажу - мы цим не цикавилися. Там просто був одын еврэй, симья еврэив. А до нас, до нашего будынку, прийихав звидки? - то вин одружений був, жили и мы не знали, вин украинец був. А колы на похороны прийихав той с Солотвина еврей, и прийихалы ще одни с Франкивьська, а то було за ралянською владой, його хоронили без священника, бо вин був партийный, то тоди

00.41 догадалися, шо напэвне вин еврэй. Но я так кажу, бо так воно е. [Это в Богородчанах было?] Так, так. [То есть он никогда не говорил, что он еврей и никто не знал?] Ни-ни-ни. Мы догадывались. [А как его звали?] Дмитро. [А фамилия?] Барковский. Никто не знав - украинец и украинец. [А приехали хоронить откуда?] Прийихалы деяки на похороны и тоди ти, кто був на похоронах, кажуть: то шо, вин еврей?! [Но хоронили не по-еврейски?] Ни-ни! [В каком году это было?]

00.42 То було в сымьдесят сёмому роки, в сымьдесят шостому... [Значит, в эти годы в Солотвине еще евреи жили?] Жил один. Одна симья. [Еврейские праздники не помните?] Никто не справляв за радянською владою. [А за Польшей?] В Рогатыньському, я знаю, шо батька приносил таке, як воно называлось... колы ходыв... якись подарунок.

00.43 Шабаш, чи... Воны в субботу не працюваы, никоы, в субботу никто до них не шов, ни в Княгиничи, ни в Рогатин. А в таки дни шли до йих торгуваты, ще ще. И воны приходылы, татови в гости. Так-то по-селяньски, гостилище. [Евреи приходили на какие-то праздники или просто так?] Ни-ни, просто так приходылы, на праздники никто. [Праздники отдельно праздновали?] Воны свои там, а мы свои.

00.44 [Это в советское время праздновали все вместе, дни Октябрьской революции, Первомай.] Никто не казав - ты еврей, а ты украинец, а ты **поляк**. То всё була дружба. [А який

подарунок батко приносив?] Цукерки! Ну шо там для детей. [Тот есть это не ем у подарок был, а вам подарок?] Так, так! Все так с татом передавали. [Опять сворачивает на тему украинских народных праздников, рассказывает о дне Ивана Купала.]

00.45 [Рассказывает о Купале. Собирали травы, украшали дом, гадали о замужестве, «встречали солнце» примета: солнце купается, можно с этого дня купаться, пускали венки. Сейчас все старые обычаи на Украине обновляют.]

00.46 [Рассказывает, как сейчас отмечают Купалу, жгут костры.] [Просим рассказать о создании школьного музея. ПОТ рассказывает, что вещи для музея она в основном привезла из родительского дома после смерти матери и сестры в Рогатинском районе, который славится своей вышивкой. Вышитые подушки - работа мамы ПОТ, покрывала - ее работа.]

00.47 [Радует, что ученикам интересно узнавать про старые традиции. К свадьбе внучки ПОЛТ испекла каравай, который потом стоял в музее, но его съели мыши. Показывает «дидух» - букет колосьев, который ставят на Рождество. Спрашиваем про рождественское украшение - «паук», который подвешен к потолку.] Колысь ялынок [новогодних елок] не було. Не було в хати.

00.48 *Павук* называеця, *павук*. А хату трэ було прикраситы! Робили - вивсяна або житня солома, недоспила, и дротиком так робили. [Название не объяснила. Показывает старинную колыбель.]

00.49 [Показывает вышивки своей мамы.]

00.50 [Благодарим и прощаемся.]

Description:

00.09 - 00.15 on Jews

00.33 - 00.44 on Jews

Interviewer: Olga Belova

Interviewer: Maria Kaspina

Community: [Stanislawow \(Ivano-Frankivsk\)](#)

Джерело: <http://www.jgaliciabukovina.net/uk/node/111675>